

ב"ה

פרשת וישלח

קטנתי מכל החסדים
בראשית לב, יא.

"קטנתי" הוא כלי לגילוי השכינה

איתא בגמרא^[1] "מנא קא מילתא דאמרי אינשי כד הוינן זוטרי לגברי (כשהיינו קטנים היינו חשובים כגברי) השתא דקשישנא לדרדקי (עכשיו שהזקננו הננו שפלים כתינוקות) .. מעיקרא כתיב^[2] 'וה' הולך לפניו יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר להם, ולבסוף כתיב^[3] הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך".

וענין זה מְהִינָה הוראה – שיש מקום בשכל התורה שבמקרים מיוחדים יש צורך במעמד ומצב של "זוטרי" כדי להיות "גברי".

ומבאר הצמח-צדק^[4] שענין זה הוא על דרך מה שכתוב^[5] "כי נער ישראל ואוהבהו", היינו, שהקב"ה מבאר הטעם על גודל אהבתו לבני ישראל, שזהו לפי ש"נער ישראל", שהם בבחינת קטנות ("נער"), שזהו ענין "כד הוינן זוטרי – לגברי".

ויש להוסיף ולבאר הענין באופן של הבנה והשגה (שהרי בתורת החסידות בא כל ענין בהבנה והשגה), והעיקר – לבאר ההוראה בפועל בעבודת האדם לקונו [שזהו תכלית בריאתו, כמאמר המשנה^[6] "אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני", ועל ידי זה מתמלאת גם תכלית כוונת הבריאה כולה – כדברי המשנה בפיסקא שלפני זה: "כל העולם כולו לא נברא אלא לשמשני", שמזה מובן^[7] שכאשר האדם ממלא תפקידו בעבודת הבורא, אזי נתמלא חפץ ורצון ה' בכללות הבריאה], על ידי קיום התורה והמצוות, כדלקמן.

והענין בזה: איתא בגמרא^[8] "כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם", והיינו, שמצד זה שמציאותו תופסת מקום בעיני עצמו ועד לרגש של גאווה – שזהו היפך ענין הקטנות ("זוטרי") – הרי לא זו בלבד שאינו ממלא את הכוונה לעשות לו יתברך דירה, אלא עוד זאת, שאפילו בהדירה שישנה כבר הרי הוא כביכול "דוחק רגלי השכינה"^[9], כיון ש"אין אני והוא יכולין לדור".

וכשם שבכל עניני קדושה, בהתגברות הקדושה מתמעט הלעומת זה, ועל דרך זה להיפך, שכדי למעט בהענינים דלעומת זה, יש להרבות באור וחיות דקדושה – כן הוא גם בהענין דהיפך הישות, שככל שניתוסף בענין הענוה והשפלות, ניתוסף יותר בהשראת וגילוי השכינה, לעשות לו יתברך דירה בתחתונים.

ועל פי זה יש לבאר תוכן המאמר "כד הוינן זוטרי לגברי השתא דקשישנא לדרדקי" – בעבודת ה': "כד .. קשישנא", היינו, שהתורה מעידה עליו שהוא "זקן", בענינים של קדושה, גדול בתורה ובחכמה – הרי מצד התלבשות הנשמה בגוף ואחיזת הגוף, לא ימלט שהגדלות בעניני קדושה לא תביא הוספה בהרגש עצמו, ומצד גדלותו קשה לו לפעול בעצמו תנועה של ביטול במציאות, שיהיה אצלו ההרגש ד"נפשי כעפר לכל תהיה"^[10] בתכלית השלימות.

מה שאין כן "כד הוינן זוטרי, לגברי" – זקן אמת שהיה במעמד ומצב של קטנות בידיעת התורה, אבל לאיזך, היתה אצלו מעלת השפלות, שעל זה נאמר^[11] "מרום וקדוש אשכון ואת זכא ושפל רוח", היינו, ששם דוקא ישנו גילוי השכינה ביתר שאת וביתר עוז.

וזהו הרמז בדברי הגמרא "מעיקרא כתיב והוי' הולך לפניו גו" – שבזה מרומז שענין הקטנות ("זוטרי") הוא "כלי" לגילוי השכינה, ובזה גופא – באופן ד"והוי' (הולך לפניו)", בתוספת וא "ו", "הוא ובית דינו"^[12].

ובפרטיות יותר: בענין הביטול – יש סדר השתלשלות וחילוקי דרגות: ישנו הביטול דהעדר המציאות לגמרי, כמו שכתוב^[13] "ונחננו מה", שענין זה היה יכול לפעול בעצמו משה רבינו – עליו נאמר^[14] "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", ועל דרך זה אהרן, שהם כולא חד^[15].

וישנו גם הביטול דאברהם אבינו, שאמר "ואנכי עפר ואפר"^[16], שאין זה ביטול דהעדר המציאות לגמרי כמו "ונחננו מה", שהרי בכל זאת ישנה איזה מציאות.

ועל דרך זה ישנו הביטול דדוד, שהיה בתכלית הביטול באופן ד"שויתי ודוממתי"^[17], אבל אף על פי כן היה זה באופן ד"ואנכי תולעת ולא איש"^[18], היינו, שעם היותו בתכלית השפלות עד שאינו בגדר המציאות ד"איש", מכל מקום, אינו בביטול כמו דומם, "עפר ואפר" (ובודאי שאינו בהעדר המציאות לגמרי, "ונחננו מה"), אלא כמו דרגת החי – "ואנכי תולעת".

ועל אחת כמה וכמה בנוגע לאלה שאינם בדרגת ה"מרכבה", כמו האבות, ה^[19] ועל דרך זה דוד שהוא רגל הרביעי שבמרכבה^[20] – הרי בודאי שאינם בתכלית הביטול כו'.

אמנם, מצד הענין ד"נער ישראל", שנמצאים במעמד ומצב של קטנות, "זוטרי" – הרי אף שהקטנות היא גם בנוגע להבנה והשגה בתורה, מכל מקום, מצד השפלות ושכירות-הלב מענין זה גופא, נעשה אצלו עילוי גדול,

"לגברי".

ויש להוסיף, שהעילוי שנעשה על ידי ענין הקטנות, "זוטרי לגברי", פועל גם עילוי יותר גדול בהבנה והשגה בתורה. וההסברה בזה – על פי מה שנאמר "ונפשי כעפר לכל תהיה פתח לבי בתורתך", היינו, שענין השפלות הוא "כלי" שאחר כך יוכל להיות לימוד התורה כדבעי^[21].

וזהו שמצינו בגמרא^[22] בנוגע לבית שמאי ובית הלל: "מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן" – דלכאורה, מצד ההבנה והשגה שבתורה גדלה מעלת בית שמאי ש"מחדדי טפיי"^[23] – "מפני שנוחין ועלובין היו כו' ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן", היינו, שמצד ענין העלכון – שהכוונה בזה לענין השפלות והעדר המציאות בתכלית – ניתוסף גם בתורה, נקבעה "הלכה כמותן".

קטע משיחת י"ט כסלו, רשימת השומעים בלתי מוגה. תו"מ ה'תשט"ו ח"א ע' 141.

[1] ב"ק צב, ב (ובפרש"י).

[2] בשלח יג, כא.

[3] משפטים כג, כ.

[4] אזה"ת בשלח ע' שפב.

[5] הושע יא, א. וראה לקו"ש חכ"א ע' 20 ואילך. וש"נ.

[6] משנה וברייתא סוף קידושין – ע"פ גירסת הש"ס כת"י (אוסף כת"י של תלמוד הבבלי, ירושלים, תשל"ד). וכן הובא במלאכת שלמה במשנה

שם.

[7] ראה גם "רשימת המנורה" (קה"ת, תשנ"ח) ע' עד ואילך.

[8] סוטה ה, א.

[9] ברכות מג, סע"ב.

[10] נוסח ברכת אלקי נצור כו' (ברכות יז, א).

[11] ישע' נז, טו.

[12] פרש"י וירא יט, כד. בא יב, כט. ועוד.

[13] בשלח טז, ז-ח.

[14] בהעלותך יב, ג.

[15] ראה זח"ב כו, ב ואילך.

[16] וירא יח, כז.

[17] תהלים קלא, ב.

[18] שם כב, ז.

[19] ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו.

[20] זהר ח"א רמח, ב. ח"ג רסב, ב. ועוד.

[21] ראה לקו"ת במדבר טו, סע"ב ואילך. ובכ"מ.

[22] עירובין יג, ב.

[23] יבמות יד, א.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעיני הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צביה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה